

Rast dlhu vyčerpal fiškálny priestor Slovenska, každá ďalšia kríza bude bolestivejšia

Veľké nečakané krízy, ako boli globálna finančná kríza, pandémie COVID-19, ruská invázia na Ukrajinu majú výrazný negatívny vplyv na ekonomiku a životnú úroveň ľudí. Štát sa ho snaží mierniť, pričom výsledkom je prirodzený nárast verejného dlhu. Takáto reakcia je však dlhodobu udržateľná len ak sa krajina trvalo snaží po krízach obnovovať dostatočný fiškálny priestor.

Krízky nevieme presne predvídať - ani ich podobu, ani načasovanie. Vieme však, že významné šoky sa opakujú a môžu sa navzájom zosilňovať. RRZ prichádza s novou správou [Fiškálny priestor Slovenska](#), ktorá hodnotí možné riziká aj kapacitu verejných financií na ich budúce zvládnutie. Správa konštatuje, že fiškálny priestor Slovenska je dnes, na rozdiel od minulých kríz, prakticky vyčerpaný. Verejný dlh presahuje 60 % HDP, hoci bezpečná úroveň je podľa odhadov RRZ pod hranicou 50 %. Bez ďalších opatrení aktuálne dlh smeruje k 75 % HDP do konca tohto desaťročia.

Dnešný stav pritom nie je dôsledkom iba veľkých kríz. K strate fiškálneho priestoru prispelo najmä to, že Slovensko v priaznivých obdobiach po odznení šokov nedostatočne využilo dobré ekonomické podmienky na znižovanie dlhu.

Vyčerpaný fiškálny priestor neznamena, že Slovensku bezprostredne hrozí bankrot. Pri ďalšej kríze však bude krajina čeliť fiškálnemu stresu: vyšším úrokom z dlhu, nutnosti prijať rýchle a zásadné konsolidačné opatrenia v ťažkých krízových časoch, a teda nemožnosti dostatočne stabilizovať ekonomiku. V krajnom prípade môže krajina stratiť schopnosť financovať svoje potreby za prijateľných podmienok a bude odkázaná na externú pomoc. Znamenalo by to nielen formálny bankrot, ale predovšetkým výrazný zásah do životnej úrovne obyvateľstva a de facto by došlo k strate fiškálnej suverenity Slovenska.

Aktuálny dlh nad 60 % HDP môže pôsobiť ako relatívne nízky v porovnaní s krajinami s oveľa vyšším zadĺžením. Slovensko však čelí nepriaznivej kombinácii: dlh dynamicky rastie aj bez ďalšej krízy, rastový potenciál ekonomiky slabne a starnutie obyvateľstva bude zvyšovať výdavky na dôchodky, zdravotníctvo a dlhodobú starostlivosť. Tieto faktory znižujú schopnosť Slovenska stabilizovať dlh, a preto je bezpečnú úroveň dlhu u nás výrazne nižšia.

Správa posudzuje veľké systémové šoky popri dlhodobých štruktúrnych tlakoch a rizikách, ako sú strata konkurencieschopnosti, klimatická zmena, investičný dlh, otázky nad budúcnosťou automobilového priemyslu v Európe či postupné znižovanie prílevu eurofondov. Tieto riziká môžu prichádzať súčasne a navzájom zosilňovať svoje účinky. Napríklad jedna hlbšia recesia v tomto čase by mohla zvýšiť verejný dlh o viac ako 10 % HDP a posunúť ho výrazne nad 80 % HDP.

Preto má zmysel konať čo najskôr. Slovensko zatiaľ nie je v situácii, aby muselo prijímať rozhodnutia pod diktátom krízy. Ak však bude dlh ďalej rásť, priestor na vlastné rozhodovanie sa bude zužovať. Zároveň sa Slovensko nemôže spoliehať na to, že z dlhu jednoducho vyrastie. Stabilizácia dlhu si vyžaduje dôveryhodné, dlhodobé a konkrétne rozpočtové opatrenia na zníženie deficitu pod hranicu 2,5 % HDP.

„Kľúčovou úlohou by preto malo byť zastavenie rastu dlhu a obnovenie dôvery, že Slovensko má svoje verejné financie pod kontrolou. Následne treba postupne vytvárať fiškálny priestor na zvládanie možných budúcich rizík,“ hovorí predseda RRZ Ján Tóth.

